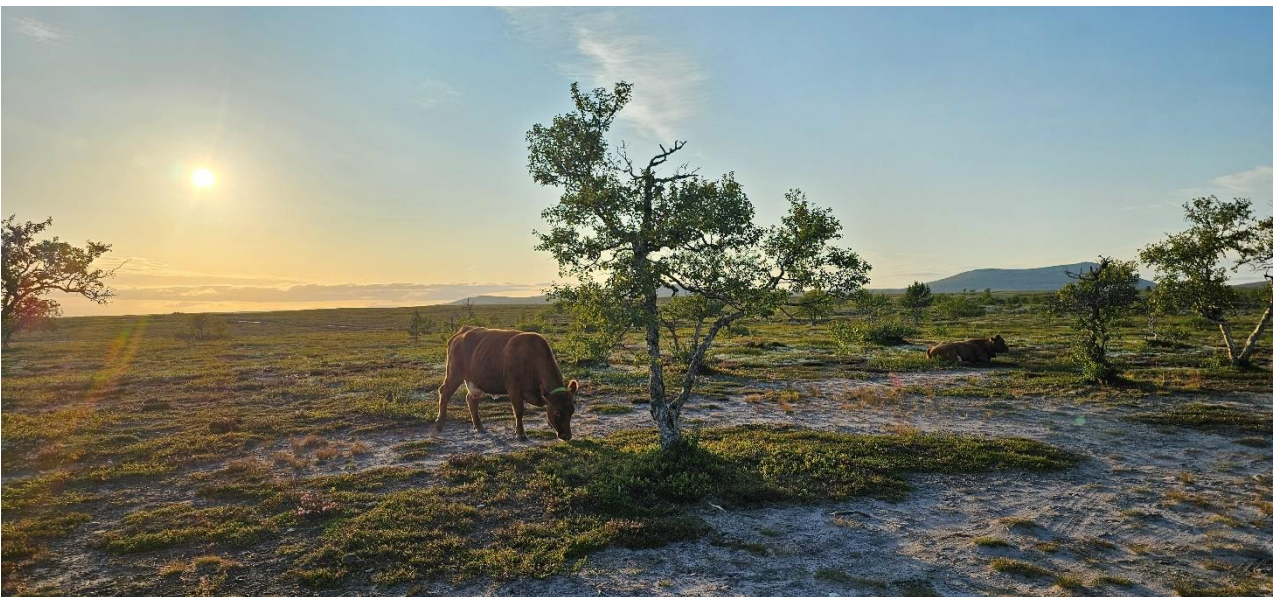

Årsrapport 2024

Sølen verneområdestyre

Utførende institusjon

Sølen verneområdestyre

Kontaktperson

Verneområdeforvalter Hilde Nystuen

Publikasjonsnummer

1

År

2025

Sidetall

20

Opplag

-

Utgiver

Sølen verneområdestyre

Forfatter(e)

Hilde Nystuen, verneområdeforvalter

Tittel

Årsrapport Sølen verneområdestyre

Sammendrag

Sølen verneområdestyre er forvaltningsmyndighet for Sølen landskapsvernområde, Fuggdalen naturreservat og Steinfjellet naturreservat. Verneområdestyret har også ansvaret for skjøtsels-, informasjons- og tilretteleggingsoppgavene innenfor området. Årsrapporten gir en samlet framstilling av verneområdestyret og verneområdeforvalters arbeid og gjennomførte tiltak, prosjekter og møter i 2024.

Foto**Forsidefoto:** Ammeku med Nofencebjeller. Foto: Amund Bolstad**Baksidefoto:** Innlegg på Instagram i 2024. Foto: Hilde Nystuen

1 Innhold

1	Innhold	3
2	Forord	5
3	Verneområdene – status	5
3.1	Sølen landskapsvernområde	5
3.2	Fuggdalen naturreservat og Steinfjellet naturreservat	6
4	Aktører i verneområdet	6
4.1	Verneområdestyret	6
4.2	Verneområdeforvalter	7
4.3	Naturoppsynet	7
4.4	Andre sentrale myndigheter	8
4.5	Rådgivende utvalg og administrativt kontaktutvalg	8
4.6	Sentrale dokument	8
5	Verneområdestyrets arbeid i 2024	9
5.1	Møter, befaringer og studietur	9
5.2	Økonomisk oversikt over midler disponert av verneområdestyret i 2024	11
6	Tiltak 2024	11
6.1	Skoleprosjekt	11
6.2	Temakveld hubro og jerv	12
6.3	Veidekulturfestivalen	12
6.4	Informasjon og tilrettelegging	13
6.5	Registrering av gamle ferdselsveier	15
6.6	Kartlegging av hovedstien fra Gravåsen – Sølentoppen	16
6.7	Skjøtselstiltak, uttak av fremmede arter og naturrestaureringstiltak	16
6.8	Ferdselstellere	18
6.9	Bestilling av SNO tjenester	18
7	Prosjekter, planer og andre aktiviteter	19

7.1	Hjemmesider og sosiale medier	19
7.2	Besøksstrategi	19
7.3	Skjøtselsplan for seterområdene	19
7.4	Byggeskikkveileder	19
7.1	Prosjekt «Gamle bilder».....	20
7.2	Forvaltningsplaner Sølen LVO, Fuggdalen NR og Steinfjellet NR	20
7.3	Forvaltningsplan og besøksstrategi for Jutulhogget	21
7.4	Andre møter og arrangement.....	21

2 Forord

Sølen landskapsvernområde ble opprettet i 2011, Fuggdalen naturreservat ble opprettet i 2008 og Steinfjellet naturreservat ble opprettet i 2009.

I tråd med den nye forvaltningsordningen for nasjonalparker og andre store verneområder ble forvaltningsmyndigheten for Sølen landskapsvernområde delegert til et politisk sammensatt verneområdestyre med representasjon fra Rendalen kommune og Innlandet fylkeskommune ved Miljødepartementets vedtak av 15. mars 2013. Departementet har vedtatt egne vedtekter for styrene som fastlegger styrets mandat og rammer for arbeidet.

Ved brev av 17. august 2015 fra Miljødirektoratet ble Sølen verneområdestyre også delegert forvaltningsmyndigheten for Fuggdalen naturreservat og Steinfjellet naturreservat. Ikrafttredelse for delegeringen ble satt til 1. oktober 2015.

Verneområdeforvalter ble ansatt i 2014 og har kontorsted på kommunehuset i Rendalen. Årsrapporten gir en samlet framstilling av verneområdestyret og verneområdeforvalter sitt arbeid, gjennomførte tiltak, møter og annen aktivitet.

3 Verneområdene – status

3.1 Sølen landskapsvernområde

Sølen landskapsvernområdet ble opprettet ved kongelig resolusjon 18. februar 2011 med hjemmel i lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Landskapsvernområdet ligger i Rendalen kommune og omfatter et område på 456,4 km²

Formålet med Sølen landskapsvernområde er å ta vare på et natur- og kulturlandskap med økologisk og kulturell verdi, med opplevelsesverdi og som er identitetsskapende. Området er i Hedmarkssammenheng et egenartet landskap med store naturkvaliteter og opplevelsesverdier, spesielt det karakteristiske Sølenmassivet med omkringliggende landskapsrom. Området har kvartærgeologisk verdifulle landskapsformer og forekomster, biologiske mangfold og det har områder og forekomster med betydelige verdier knyttet til kulturminner og kulturmiljøer, spesielt kulturminner knyttet til fangstvirksomhet. I formålsparagrafen påpekes det også at allmennheten skal gis anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

3.2 Fuggdalen naturreservat og Steinfjellet naturreservat

Fuggdalen naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon 26. september 2008 med hjemmel i lov 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 8, jf. § 10 og §§ 21,22 og 23. Formålet med Fuggdalen naturreservatet er å bevare et barskogområde som et helhetlig økosystem med ulike skogtyper, et nedbørfelt med myrer, vassdrag og omkransende snaufjell samt naturlig forekommende vann- og landlevende arter. Fredningen skal ivareta spesielle naturtyper som raviner, bekkekløfter, kildeframspring med kildevegetasjon, gransumpskog og bærlyngfurskog. Området har særskilt vitenskapelig og pedagogisk betydning fordi det omfatter et helt nedbørfelt med begrensede tekniske inngrep.

Steinfjellet naturreservat ble opprettet ved kongelig resolusjon 26. juni 2009 med hjemmel i lov 19. juni 1970 om naturvern § 8, jf. § 10 og §§ 21,22 og 23. Formålet med Steinfjellet naturreservat er å bevare et skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området utgjør en spesiell naturtype ved at det består av en lite påvirket naturskog med gammel furskog med god kontinuitet i død ved, og det har særskilt vitenskapelig betydning ved at det inneholder flere sjeldne og sårbare arter.

Både Fuggdalen naturreservat (ca. 52 700 dekar) og Steinfjellet naturreservat (ca. 4 400 dekar) grenser inn til Sølen landskapsvernområde fra vest.

4 Aktører i verneområdet

4.1 Verneområdestyret

Verneområdestyret har i 2024 bestått av følgende medlemmer:

Medlem	Varamedlem	Representerer
Vegard Mømb, leder	Britt Thorshaug Granrud	Rendalen kommune
Øyvind Nytrøen, nestleder	Gro Hellum Lindstad	Rendalen kommune
Inger Torun Klosbøle	Oluf Maurud	Innlandet fylkeskommune

Arkivfunksjonen til verneområdestyret ligger hos Statsforvalteren i Innlandet og postadressen er:

Sølen verneområdestyre

Statsforvalteren i Innlandet

Postboks 987

2619 Lillehammer

Epost: stinpost@statsforvalteren.no

Telefon: 62 55 11 86

Besøksadresse: Hanestadveien 1, 2484 Rendalen.

Bilde 1: Sølen verneområdestyre 2024-2027.

4.2 Verneområdeforvalter

Styrets sekretariat består av verneområdeforvalter Hilde Nystuen med kontorsted på kommunehuset på Bergset i Rendalen. Forvalter ble ansatt 1. mars 2014 i en 100 % stilling. Forvalter er underlagt styret i alle saker, men er formelt ansatt hos Statsforvalteren i Innlandet. Forvalter skal forberede saker for styret, drive informasjon og gjennomføre tiltak, prosjekter og planarbeid, samt holde kontakt med brukerne av områdene.

4.3 Naturoppsynet

Statens naturoppsyn (SNO) er den utøvende og kontrollerende delen av forvaltningen av verneområdene. Naturoppsynet skal følge opp miljølovgivningen og vedtak fattet av verneområdestyret og andre offentlige myndigheter. Hovedansvarlig for naturoppsynet i Sølen LVO, Fuggdalen NR og Steinfjellet NR er Erik Ola Helstad, som er samlokalisert med verneområdeforvalter. SNO utfører rene oppsynsoppgaver, informasjonsarbeid og gjennomfører tiltak og kartlegginger for verneområdestyret. SNO rapporterer utførte oppdrag i Naturoppdrag.

4.4 Andre sentrale myndigheter

Det er også andre myndigheter som påvirker bruk og tilrettelegging i verneområdet. Sølen LVO, Fuggdalen NR og Steinfjellet NR ligger i sin helhet innenfor Rendalen kommune. Kommunen har ansvaret for arealforvaltningen og god dialog er særlig viktig for innfallsportene og randsonene til verneområdene. Kommunen har myndighet etter plan- og bygningsloven og motorferdselloven. Ofte må brukerne ha løyve fra både verneforskrift og generelt lovverk.

Statsforvalteren hadde forvaltningsansvaret for verneforskriften fram til opprettelsen av verneområdestyret. Avdelingen naturmangfold og verneområder har erfaring og fagkunnskap som verneområdeforvalteren kan dra nytte av i sitt arbeid, og forvalteren deltar på relevante fagsamlinger. I tillegg har Statsforvalteren klagerett på vedtak som blir fattet av verneområdestyret.

Innlandet fylkeskommunen er representert politisk i verneområdestyret. I tillegg har fylkeskommunen myndighet etter kulturminneloven og fagkompetanse knyttet til kulturminneforvaltning, reiseliv og tilrettelegging for friluftsliv.

4.5 Rådgivende utvalg og administrativt kontaktutvalg

Et rådgivende utvalg skal sikre involvering av ulike interesser i verneområdene; grunneiere og andre interessenter/organisasjoner. Det rådgivende utvalget skal ikke behandle enkeltsaker, men kunne gi råd til styret i saker som gjelder forvaltningen av verneområdene og være en kanal for brukerinteresser inn i verneområdestyret. Det er sendt ut brev til de ulike interessene om å oppnevne to personer til rådgivende utvalg for Sølen LVO og RU vil ha sitt første møte på nyåret. Det har ikke vært gjennomført Sølenseminar i 2024, men det har vært arrangert tematurer/kvelder og verneområdeforvalter har deltatt på ulike andre møtearenaer og holdt en presentasjon for kommunestyret.

Administrativt kontaktutvalg skal være et forum for å diskutere og avklare saker mellom kommune og forvaltning, samt fungere som en støtte til forvalter i planlegging/gjennomføring av tiltak. Verneområdeforvalter har hatt en god og tett dialog med både kommunen og fylkeskommunen på mange saker 2024. Det er en stor fordel å sitte i kontorfellesskap med kommuneadministrasjonen i Rendalen.

4.6 Sentrale dokument

Naturmangfoldloven ble satt i kraft 1. juli 2009, og erstatter Naturvernloven fra 1970. Vedtak fattet etter Naturvernloven er fortsatt gjeldende, men naturmangfoldloven har satt en del nye kriterier til saksbehandling (vurdering av miljørettslige prinsipper etter §§ 8-12) og generelle unntaksregler i verneforskriftene er erstattet av § 48 i naturmangfoldloven.

Verneforskriften for Sølen landskapsvernområde ble fastsatt ved vernevedtaket 18. februar 2011. Verneforskriften for Fuggdalen naturreservat ble fastsatt 26. september 2008 og

verneforskriften for Steinfjellet naturreservat ble fastsatt 26. juni 2009. Verneforskriftene er juridisk bindende.

Forvaltningsplan for Sølen landskapsvernområde ble godkjent 12. november 2015. Det er ikke utarbeidet forvaltningsplan for Fuggdalen naturreservat eller Steinfjellet naturreservat, men det er mål om å starte opp dette arbeidet etter at besøksstrategien for Sølen landskapsvernområde er vedtatt.

Hovedformålet med forvaltningsplanen er å trekke opp retningslinjer og konkretisere felles mål for forvaltningen, slik at formålet med etableringen av verneområdet blir ivaretatt. En forvaltningsplan skal være veiledende og være et praktisk hjelpemiddel for å opprettholde natur- og kulturverdiene og fremme formålet med vernet. Den skal sikre en enhetlig forvaltning av verneområdet ved å gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel og tilrettelegging. Det er videre et mål at forvaltningsplanen skal etablere gode rutiner for samarbeid og oppgavefordeling mellom aktører lokalt, regionalt og nasjonalt. Den skal bidra til avklaring av hvordan ulike verne- og brukerinteresser skal håndteres.

5 Verneområdestyrets arbeid i 2024

5.1 Møter, befaringer og studietur

Oversikt styremøter i 2024:

Dato	Møte	Sted
08.01.2024	Styremøte	Teamsmøte
27.02.2024	Styremøte	Teamsmøte
14.-15.03.2024	Opplæring styrene i Innlandet og konstituering av styret	Lillehammer
27.05.2024	Styremøte	Forvaltningsknutepunktet
24.06.2024	Styremøte og befaring	Forvaltningsknutepunktet
26.08.2024	Styremøte	Teamsmøte
06.09.2024	Styremøte og fagdag Veidekulturfestivalen	Rendalestunet
12.09.2024	Styremøte	Teamsmøte
14.-15.10.2024	Studietur	Forvaltningsknutepunkt på Hjerkin og Lom
02.12.2024	Styremøte og julelunsj	Galten gård

Sølen verneområdestyre har i 2024 hatt 5 fysiske styremøter og 4 elektroniske møter. I mars deltok styremedlemmer og varamedlemmer på opplæringsdager/kompetansedager for alle verneområdestyrene i Innlandet på Lillehammer. I juni var styret på befaring innover i landskapsvernområdet i forbindelse med styremøte, hvor vi fikk god guiding på Fiskevollen og nydelig lunsj på Åkrådalen av Jens Tore Løken og Marit Kveen. Verneområdestyret deltok også på fagdagen under Veidekulturfestivalen.

Sølen verneområdestyre, verneområdeforvalter for Sølen LVO, nasjonalparkforvalter for Fulufjellet NP og SNO var på en interessant og lærerik studietur til forvaltningsknutepunktene på

Villreinsenteret på Hjerkinns og Fjellmuseet i Lom i oktober. Her sitter forvalterne av de store nasjonalparkene Rondane, Dovre, Dovrefjell-Sunddalsfjella, Jotunheimen og Reinheimen. I desember avsluttet vi året med styremøte og julelunsj på Galten gård sammen med nasjonalparkstyret for Fulufjellet NP.

Bilde: 2 & 3 – Befaring innover fjellet i juni med besøk på Fiskevollen og i Åkrådalen.

Bilde: 4 & 5 – Studietur til forvaltningsknutepunktene Villreinsenteret på Hjerkinns og Fjellmuseet i Lom.

Oversikt over saker behandlet av Sølven verneområdestyre i 2024:

Type saker	Antall saker i 2024
Vei/graving	
Bygg/endringer av bygg og anlegg	1
Motorferdsel, barmark § 48 NML	
Motorferdsel, barmark	
Motorferdsel snødekt mark § 48	2
Motorferdsel, snødekt mark skiløyper/leiekjøring	
Andre saker	6
Vedtak om økonomi og drift, planarbeid	13
Vedtak om tilrettelegging og tiltak	
Drøftingssaker	10
Totalt	32

Styret har til sammen behandlet og drøftet 32 saker. I tillegg kommer referatsaker og orienteringssaker. Verneområdeforvalter behandlet 30 delegerte saker i 2024 og har brukt mye tid på arbeidet med besøksstrategi, oppfølging av tiltak og andre planer og prosjekter innenfor verneområdet. Delegerte saker refereres styret i etterkant. Dispensasjon for byggesak og motorferdsel utgjør mesteparten av de delegerte sakene, og dispensasjon for motorferdsel på snødekt mark inn til hytter og setrer (nyttetransport) er gjeldende for 4 år om gangen. Alle dispensasjonene gjelder nå fram til 30. april 2025. Årlig sendes det ut kjørejournaler til alle som har gyldig dispensasjon og som har levert inn kjørejournal for foregående sesong.

Mer informasjon om sakene finnes i styrets protokoller som ligger på Sølen verneområdestyre sin hjemmeside www.nasjonalparkstyre.no/Solen . Alle vedtak ligger også ute på www.miljovedtak.no.

5.2 Økonomisk oversikt over midler disponert av verneområdestyret i 2024

Regnskapsoversikt for tiltak, planer og drift av Sølen verneområdestyre i 2024:

Post	Formål	Bevilget	Disponert
1420.31	Tiltaksmidler- 2NV037	700 000	697 984
1420.21	Drift styret- 2NV008	275 000	271 158
1420.21	Planarbeid - 2NV022	100 000	103 599
1420.31	Naturrestaurering – 2NV085	285 000	135 515

6 Tiltak 2024

Verneområdestyret melder i januar hvert år inn sine behov for midler til tilretteleggings-, forvaltnings- og skjøtselstiltak, drift av verneområdestyret og midler til planarbeid i verneområdene til Miljødirektoratet som tildeler ut fra en nasjonal prioritering.

Verneområdestyret disponerer midlene og prioriterer bruken av dem. I tillegg er det årlige bestillingsmøter med lokalt SNO. Bestillingsmøtene er en prosess mellom verneområdestyret og SNO der styret melder inn behov for bistand til gjennomføring av tiltak som de ønsker SNO skal utføre i verneområdet. Det gjøres en vurdering av styrets behov for midler, føringer i statsbudsjett samt strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder. Ut over tiltaksmidlene brukes også personressurser i form av arbeidstid fra lokal SNO og verneområdeforvalter.

6.1 Skoleprosjekt

Det er et stort behov for økt kunnskap blant barn og unge om naturarven/naturverdiene lokalt. Utviklingen av treårige skoleopplegg for 5.-7. klasse er gjort i samarbeid med firmaet Fjelldriv og

er godt mottatt av barneskolene i Rendalen. Temaene er basert på verneverdiene og foregår innenfor Sølen landskapsvernområde og Jutulhogget naturreservat.

Høstens skoleprosjekt ble avlyst grunnet sykdom, men det er ønskelig å gjennomføre det til våren slik at også årets 7. klassinger får delta på tema geologi og besøk til Jutulhogget. Verneområdeforvalter har vært i kontakt med Besøksenteret i Elgåa og det jobbes med videreutvikling av skoleopplegget knyttet til Jutulhogget på temaet skog. Verneplan for skog – frivillig vern av skog i deler av Jutulhogget er på høring og verneformålet vil dermed også inneholde skogverdiene. Skog er også viktige verneverdier i Fuggdalen NR og Steinfjellet NR.

6.2 Temakveld hubro og jerv

6. juni ble det arrangert temakveld på Rendalstunet. Programmet for kvelden var følgende:

- Huboren, hvordan står det til med arten i Nord Østerdalen ? v/Øyvind Fredriksson
- Jerven – fjellets langvandrer eller skogens renovasjonsvesen ? v/Erik Ola Helstad.

Rundt 40 møtte opp og hørte på disse to kunnskapsrike karene. En interessant og lærerik kveld.

Bilde: 6 & 7: Temakveld hubro og jerv i juni.

6.3 Veidekulturfestivalen

Årets Veidekulturfestival ble arrangert 6.-8. september og «Spor, nettverk og forbindelser» var årets tema. Sølen verneområdestyre var medarrangør på to arrangementer; fagdagen fredag 6. september og tematur på gamle ferdselsveier søndag 8. september. SNO deltok på fabledagen lørdag 7. september.

Det ble en interessant fagdag på Rendalstunet med bra fram møte. Vi lærte mye om hvordan vi kan oppdage kulturminner ved hjelp av LIDAR (optisk fjernmålingsteknikk) av fylkesarkeolog Ove

Holseng. Bare i Rendalen er det i 2024 lagt til over 2000 nye kulturminner i databasen Askeladden.

Bygningsvernrådgiver Staffan Andersson ved Anno Musea Nord Østerdal ga gode tips på hvordan du kan gå fram for å redde gamle hus. Både private og offentlige bygningseiere kan få råd og veiledning dersom noe skal restaureres eller tas vare på.

Verneområdeforvalter orienterte om gamle ferdselsveier og hvordan ta vare på disse kulturminnene i forbindelse med besøksforvaltning. Stifinner Jan Risbakken tok oss med på en fin reise på den gamle bygdeveien/seterveien mellom Lomnes – Femundsundet – Veundåsen.

Bilde: 8 & 9: Tematur på gamle ferdselsveier under årets Veidekulturfestival.

Søndagens tematur ble ledet an av kjentmann Jostein Haugseth og deltagerne fikk gå deler av den gamle seterveien mellom vårsetrene på Kjølvollen til sommersetrene på Skånborket. Vi startet på Kjølvollen og gikk via Bergevollen ned til Østagrenda. Her kommer både kløvveien til Fiskevollen og seterveien fra gardene i Østagrenda opp. Det ble en fin dag i lettgått terreng og med trivelig turfølge.

6.4 Informasjon og tilrettelegging

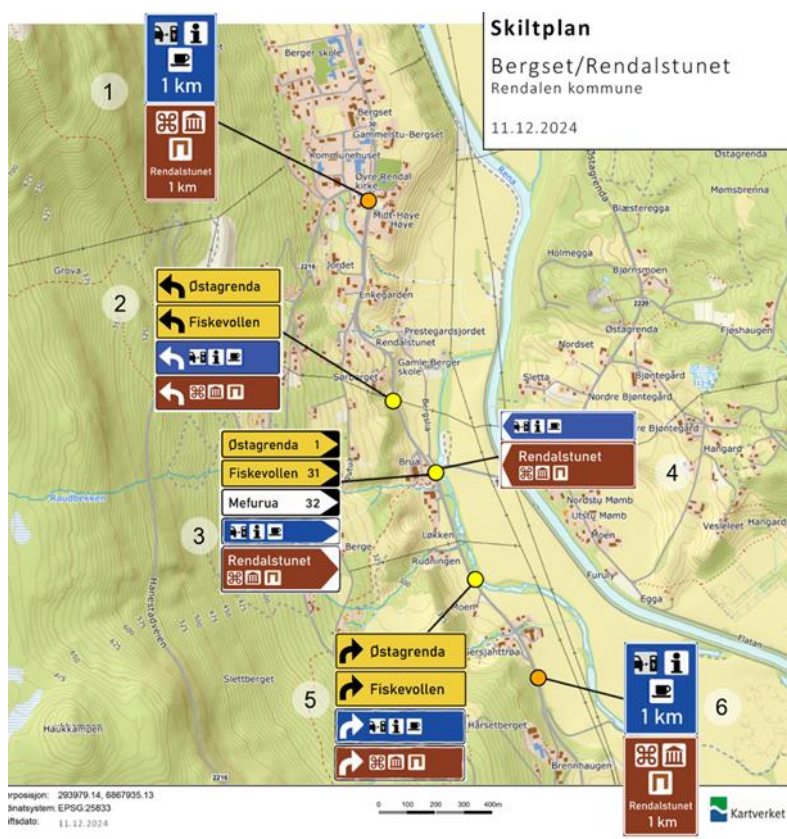
I 2024 har det blitt inngått avtaler med Feste Landskap om landskapsplaner for tilrettelegging av hovedinnfallsporene og hovedinformasjonspunktene for Sølen LVO jf. besøkstrategiarbeidet over flere år. Det er satt av en del midler på fond i kommunen til utvikling av formidling/tilrettelegging/ informasjon ved Rendalstunet som hovedinformasjonspunkt og ved parkeringsplassen på Gravåsen og ved Mefurua.

Rendalstunet

I forbindelse med arbeidet med besøksstrategi for Sølen landskapsvernområde er Rendalstunet naturlig hovedinnfallspore og hovedinformasjonspunkt. I den forbindelse utarbeides det nå en situasjonsplan for hvor informasjonsformidlingen skal skje, sitteplasser/møblering/beplantning og natursti. Det er videre viktig med en planskisse for hele Rendalstunet med fokus på sammenheng og gode ferdsels- og formidlingslinjer og at dette samordnes med Anno Museum og

Rendalen kommune sin skilting, informasjon og bruk av området. Det tegnes og forprosjekteres også opparbeidelse av natursti.

Verneområdeforvalter har i 2024 gjennomført en prosess for å lande skilting langs vei inn til Rendalstunet. Dette i samarbeid med Feste, Anno Museum, fylkeskommunen og Rendalen kommune. Det foreligger nå et utkast til skiltplan som vil danne grunnlaget for en søknad til Statens vegvesen.

Bilde 10: Skiltplan Rendalstunet.

Det er godkjent en natursti i henhold til den nye merkevaren til Norges nasjonalparker. Dette er stolper i malmfuru med mindre vippeschild med korte tekster og bilde. Det er kjøpt 20 stolper til natursti. Denne stien forankres i besøksstrategien, men det er naturlig å se på blant annet Rendalstunet som aktuelt sted å sette den opp jf. mulighetsstudiene. Det jobbes framover med innhold (tekst, bilder) på natursti i samarbeid med Anno Museum.

Gravåsen

Feste Landskap jobber også med en landskapsplan for tilrettelegging ved parkering ved Gravåsen som er et hovedinformasjonspunkt og startpunkt for hovedstien til Sølentoppen. Det ses på Gravåsen som innfallspunkt, informasjonspunkt, parkering, sitteplasser, plassering tavler, plassering utedo, teltplass, ljørbu og barnas natursti inn til Sandbu.

Mefurua

Det er også under utarbeidelse en landskapsplan for tilrettelegging ved Mefurua. Mefurua ligger innenfor Sølen landskapsvernområde og innenfor et statlig sikret friluftslivsområde. Rendalen kommune er eier av ei østerdalsstue og flere mindre hytter som ligger i et tun og som leies ut.

Det er i dag ei større parkering her hvor det er satt opp ei infotavle for verneområdet, ei oppslagstavle for kommunen, en utedo og en gapahuk. I tillegg har verneområdestyret satt opp retningskilt til stien som går ut fra Mefurua og i retning Sølen. Dette området vil være et viktig informasjonspunkt i besøksforvaltningen av området.

I forbindelse med arbeidet med besøksstrategi for Sølen landskapsvernområde er det ønskelig å få utarbeidet skisser som viser hvordan informasjonsformidlingen skal skje, hvordan tavler og skilt kan plasseres, hvordan parkeringen kan organiseres, gapahuk (to stk), utedo, bålplasser, sitteplasser mm. Vi er opptatt av gode ferdsels- og formidlingslinjer. Det kan også være aktuelt å vurdere portalskilt her med utsikt til Nordre Sølentoppen. Arbeidet med utvikling av dette informasjonspunktet vil foregå i tett dialog med Rendalen kommuneskoger.

Overordnet skiltplan

Det jobbes med en overordnet skiltplan og all skilting må være forankret i besøksstrategien og kan ikke fullføres før den planen er vedtatt. Oppsetting av retningskilt på de mest brukte stiene i verneområdet ble satt opp i 2017 og er supplert med noen skilt på Mefurua i 2023. I besøkstrategien ses det også på hvordan den gamle ferdselsveiene skal ivaretas. Ved merking av gamle ferdselsveier av kulturhistorisk verdi så er det viktig å ivareta den gamle merkingen og ikke sette nye merker på gamle varder. Det ble i 2024 også gjennomført en befarings ved Nydammen og langs Mistra med Mistra elvelag, grunneier Maren Kværness Halberg og styret i Fuggdalsveien. Det ble sett på skilting ifb med fiske og det ble enighet om plassering av skiltene.

Benker

Det er i 2024 bestilt benker til hovedinformasjonspunktene. Benkene er i malmet furu med understell av cortenstål og lages av Sømåen Tradisjonshandverk.

6.5 Registrering av gamle ferdselsveier

De siste årene er det kartlagt om lag 50 km med gamle ferdselsveier i utmarks- og seterområder i Rendalen Østfjell inn mot landskapsverneområdet. Temaet gamle ferdselsveier er et sentralt tema i besøksstrategien og som det har blitt jobbet med over lengre tid. Under Veidekulturfestivalen de tre siste årene har det blitt arrangert tematurer på de gamle ferdselsveiene i regi Sølen verneområdestyre og i 2024 også som eget tema på fagdagen.

Den gamle kløvstien fra Østagrenda til Åkrådalen/Fiskevollen er nå gps plottet og midlertidig merket. De gamle ferdselsveier fra Østagrenda til Bergevollen og videre til Skånborket og Veslesetra er gps merket og midlertidig merket. Det er også registrert ferdselsvei videre til Misterdalen fra Veslesetra og «Den gamle Engerdalveien» til Volltjønnna er midlertidig merket. Verneområdeforvalter har også GPS plottet den gamle bygdeveien mellom Lomnes og Femundsundet. Den siste strekningen som gjenstod på den gamle bygdeveien, mellom Sukkertoppen og Jota seter, ble gps merket av verneområdeforvalter i slutten av august med Jan Risbakken som kjentmann.

Stor takk til stifinnerne Jan Risbakken, Jostein Haugseth, Marit Kveen, Jens Tore Løken og Arne Midtskogen med hjelpere for jobben de har lagt ned for å kartlegge de gamle ferdselsveiene.

Verneområdeforvaltningen har i 2024 kjøpt inn merkestikker som kan benyttes til midlertidig merking av de gamle ferdselsveiene. Det er viktig at gamle varder og veimerker langs de kulturhistoriske gamle ferdselsveiene ivaretas og at de merkes på den gamle måten også framover.

Bilde: 11 – Langs den gamle bygdeveien med stifinner Jan Risbakken.

6.6 Kartlegging av hovedstien fra Gravåsen – Sølentoppen

Utmarksressurs AS har gjennomført et oppdrag fra verneområdestyre om å kartlegge og se på aktuelle tiltak for restaurering og styring av ferdsel på hovedstien fra Gravåsen til Sølentoppen. De var på befaring med verneområdeforvalter i september 2023 og to befaringer i 2024. To rapporter foreligger med forslag til tiltak for å redusere utfordringene med slitasje. Dette gir forvaltningen godt grunnlag for å vurdere framtidige tiltak.

6.7 Skjøtselstiltak, uttak av fremmede arter og naturrestaureringstiltak

I forbindelse med skjøtelsplanene for seterområdene innenfor Sølen landskapsvernområde så har verneområdestyret i 2024 kjøpt inn Nofence – virtuelt gjerdesystem – til en av to ammekubesetninger innenfor Sølen LVO. Amund Bolstad tester nå ut dette på sine kyr for å se om vi kan få det til å fungere. Får vi det til, så trengs det ikke fysiske gjerder i samme grad. Vi

håper dette vil fungere tilfredsstillende etter hvert, slik at begge ammekubesetningene kan benytte Nofence. Det gir også mulighet for å styre beitetrykket der det ønskes.

De fleste setervollene innenfor Sølen LVO klassifiseres i dag som naturbeitemark, siden det er lenge siden de ble slått på tradisjonelt vis. Likevel er det flere av disse vollene som har et potensiale til å kunne omklassifiseres til slåttemark hvis man setter i gang riktig skjøtsel av dem. Det ble i 2023 kjøpt inn ei tohjuls slåmaskin for skjøtsel av gamle setervoller/slåttemark i henhold til tiltak foreslått i skjøtelsplanen. Sensommeren 2024 har vi i godt samarbeid med to setereiere slått to setertrøer med tohjuls slåmaskin, i Åkrådalen og i Horndalen, og graset ble raket sammen og fjernet.

Bilde: 12 & 13 – Slått av setertrøer i Åkrådalen og i Horndalen.

Under feltarbeidet til NIBIO i forbindelse med utarbeidelse av skjøtelsplan ble det kartlagt et ganske stort område med buskfuru (som er et fremmed treslag) i Skånborket. SNO hogde høsten 2022 ned buskfurua og den ble kjørt ut med traktor og henger av Kjetil Undseth på høsten det året. Buskfurua ble mellomlagret i et grustak, ble fliset og kjørt ut høsten 2023. SNO har gjennomført kontroll av området for oppslag av buskfuru både i 2023 og 2024, og området overvåkes årlig framover. I tillegg har hytteeiere i Skånborket vært flittige til å fjerne oppslag i 2024.

Sølen verneområdestyre ga i 2023 ny dispensasjon til stegvis erosjonssikring i Mistra med bakgrunn i anbefalinger i NGI rapporter. Det ble brukt midler fra naturrestaureringspotten til laserskanning i forkant og etterkant av erosjonssikringen for å se hvordan tiltaket fungerer. Tiltaket ble fulgt opp med ny laserskanning etter vårflommen 2024. Det er gjort et forsøk på revegetering med vier, som ser ut til å lykkes bra og som følges opp framover. Saken er ikke avsluttet, men steg 2 med blant annet revegetering av øvre del av skråningen ses nærmere på.

Verneområdeforvalter har høsten 2024 vært på befaring sammen med veistyret for Søndre Sølendalsveien og sett på massetakene langs veien. Det ble vurdert nærmere hvilke massetak som bør restaureres og revegeteres og hvor det er ønskelig å ta ut mer grus. Veistyret har mottatt tiltaksmidler for å restaurere og revegetere noen av massetakene.

6.8 Ferdsestellers

Det ble i 2022 kjøpt inn tre ferdsestellers som forvaltningsmyndigheten sjøl kan benytte til ferdsestellersregistrering. Disse tellerne er mer brukervennlige enn de vi har benyttet tidligere og gjør at vi også kan ha oversikt på flere steder over utviklingen av ferdsestellersen i området. Sommeren 2024 har to av disse tellerne stått ute; ved hovedstiene fra Gravåsen. Det ble registrert ca. 3700-4000 passeringer på hovedstien fra parkeringa på Gravåsen og 2770 passeringer på stien til Sandbu. Her stod tellerne oppe fra 3. juni til 6. november. Dette er en liten økning fra året før. SNO satte opp to av sine tellere ved innfallsportene til Fuggdalen NR. Den ene telleren i sør ble ødelagt og telldata på den andre telleren i nord lastes ned på nyåret.

År	Antall passeringer	
	Gravåsen vest	Gravåsen øst (inn til Sandbu)
2016	3982	2733
2020	5135	3023
2022	4105	
2023	3571	2576
2024	3700-4000	2770

6.9 Bestilling av SNO tjenester

I 2024 har SNO benyttet 8 dagsverk til oppsyn av motorisert ferdsestellers, i hovedsak vinterstid. Det er registrert lite ulovlig kjøring. Tilsyn av rovvilt og jerveregistrering tar det meste av SNO sin tid gjennom året, men de har også vernebrillene på når de er ute på oppdrag. SNO har gjennomført overvåking av området hvor det ble tatt ut buskfuru ved Skånborke, satt ut og hentet tellere ved Fuggdalen NR. SNO har også fjernet informasjonstavle ved avkjøring til Jota og Nydammen og deltok på familiedagen på Rendalstunet under Veidekulturfestivalen.

Rovvilt tar det meste av tiden til SNO lokalisert i Rendalen og det er mye uforutsigbarhet med tanke på tidsressurs for å bistå verneforvaltningen. Det er generelt for lite SNO ressurs til verneområdene i Innlandet. Sølen verneområdestyre ønsker å synliggjøre behovet for økt SNO ressurs.

7 Prosjekter, planer og andre aktiviteter

7.1 Hjemmesider og sosiale medier

Sølen verneområdestyre har egen nettside www.nasjonalparkstyre.no/Solen. Her ligger det informasjon om verneområdeforvaltningen, oversikt over styremedlemmer, møteinnkalling og protokoll fra styremøter m.m. Verneområdeforvalter jobber sammen med Trollbinde kommunikasjonsbyrå med en egen nettside for besøkende for Sølen LVO og Jutulhogget NR under www.norgesnasjonalparker.no. Nettsiden vil lanseres når besøksstrategien er vedtatt. Her skal det linkes videre til Sølen verneområdestyre sin nettside.

Det er i tillegg opprettet side på Facebook og Instagram for Sølen landskapsvernområde. Dette er viktige plattformer for å nå bredt ut med informasjon. I 2024 ble det publisert 29 innlegg på Facebook og 11 innlegg på Instagram. Antall følgere er 1322 på Facebook og 478 på Instagram, som er økende. Målet er å formidle kunnskap om verneområdene, verneverdier, verneområdestyrets arbeid, arrangement og opplevelser i tråd med besøksstrategi.

7.2 Besøksstrategi

Arbeidet med besøksstrategi nærmer seg slutfasen, men arbeidet har tatt lang tid og i perioder stoppet helt opp grunnet mange andre oppgaver knyttet til verneområdeforvalterstillingen. Sølen landskapsvernområde er et verneområde med mange saker og mange brukerinteresser. I andre områder har man flere forvaltere som gjør at de har bedre kapasitet til planarbeid. Det er i perioden 2016-2024 gjennomført en omfattende kartlegging av kunnskapsgrunnet og gjennomført mulighetsstudier for innfallsportene. Verneområdeforvalter er i dialog med de aktuelle aktørene i området og vil gjennomføre god medvirkning i prosessen framover til ferdig plan. Besøksstrategien vil blant annet presenteres for rådgivende utvalg, administrativt kontaktutvalg og i kommunestyret før den sendes til godkjenning hos Miljødirektoratet og videre på en bred høring.

7.3 Skjøtselsplan for seterområdene

NIBIO har på oppdrag av verneområdestyret utarbeidet en skjøtselsplan for seterområdene i Sølen LVO i perioden 2020 - 2022. Planen ble sendt på høring vinteren 2023. Det gjenstår oppsummering av høringsinnspill og en møterunde med seterområdene før den endelig vedtas, men skjøtselstiltak er allerede igangsatt.

7.4 Byggeskikkveileder

Rendalen kommune reviderer sin arealplan og i den forbindelse ønsker Sølen verneområdestyre å utarbeide en byggeskikkveileder for seter – og utmarksbebyggelsen. Det er gjennomført møte med kommunen, fylkeskommunen, bygningsvernradgiver hos ANNO Musea i Nord Østerdal,

kommunen og Feste Landskap. Det er betalt for et forprosjekt som skal gjennomføres av Feste hvor det skal utarbeides et kostnadsoverslag på tilpasning av byggeskikkveilederen for Forollhogna NP og LVO til Rendalen og Sølen landskapsvernområde. I tillegg er det satt av midler på fond i kommunen til dette arbeidet. Tur og Natur har laget et bildearkiv fra seter- og utmarksbebyggelsen innenfor Sølen landskapsvernområde som kan benyttes i dette arbeidet og det er naturlig å benytte seg av kompetansen til bygningsvernrådgiveren i det videre arbeidet.

Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA)

I 2024 kom Sølensjøen på listen av 16 fantastiske landskapene i gamle Hedmark som nå er samlet i rapporten «Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse». I tillegg er også fangst – og fjellsetringslandskapet i Sølendalen/Spekedalen med. KULA registeret skal først og fremst være et kunnskapsgrunnlag for forvaltningen i kommunen og andre myndigheter. Registeret er ikke en verneplan, og landskapene blir ikke fredet – men oversikten kan bidra til økt kunnskap og bevissthet om verdiene i landskapene våre, og være til nytte i arealplanlegging og forvaltning.

7.1 Prosjekt «Gamle bilder»

Sølen verneområdestyre har de siste årene gjennomført et prosjekt med å samle inn gamle bilder fra Sølen landskapsvernområde for å visualisere bruken og landskapet tidligere og sammenligne det med dagens landskap og bruk. Anno Musea i Nord Østerdalen har hatt oppdraget på skanning/digitalisering av gamle bilder og søke etter bilder fra dette området i sitt fotoarkiv. Tur og Natur har refotografert 17 av bildene for å se på både endring i bruk og endring i landskap og har laget en rapport. Det planlegges å trykke bildene og lage en utstilling i 2025.

7.2 Forvaltningsplaner Sølen LVO, Fuggdalen NR og Steinfjellet NR

Forvaltningsplan for Sølen landskapsvernområde er godkjent og oppdatert. Besøksstrategien skal være en del av forvaltningsplanen, og det er ønskelig å publisere forvaltningsplanen med ny layout i henhold til ny merkevare når besøksstrategien er godkjent. Det er inngått en avtale med Trollbinde kommunikasjonsbyrå som har gjort en stor del av denne jobben i 2024.

Sølen verneområdestyre har også forvaltningsmyndighet for Fuggdalen og Steinfjellet naturreservater. Det er ønskelig med forvaltningsplaner for disse to verneområdene og at planprosessen starter opp i 2025.

Statsforvalteren i Innlandet bidro med midler for en basiskartlegging av deler av Fuggdalen NR i 2023 for å gi et bedre kunnskapsgrunnlag i forkant av en eventuell myrrestaurering. Miljøfaglig Utredning gjennomførte oppdraget. Det er spilt inn videre basiskartlegging her i 2025.

I tillegg er det inngått avtale med Martin Røsand om Artskarlegging og sårbarhetskartlegging av fugl i Fuggdalen naturreservat i 2025.

7.3 Forvaltningsplan og besøksstrategi for Jutulhogget

Verneområdeforvalter har over flere år jobbet med forvaltningsplan og besøksstrategien for Jutulhogget naturreservat i samarbeid med Statsforvalteren i Innlandet. Dette arbeidet ses også i sammenheng med besøksstrategien for Sølen LVO. Frivillig vern av skog i deler av Jutulhogget og ny verneforskrift er sendt på høring med høringsfrist 10. januar. I den forbindelse gjennomførte verneområdeforvalter et møte i desember i samarbeid med Rendalen kommune og Alvdal kommune hvor det ble orientert om forslaget til ny verneforskrift, samt utkast forvaltningsplan og besøksstrategi. Når ny verneforskrift er vedtatt vil forvaltningsplan og besøksstrategi også ferdigstilles.

7.4 Andre møter og arrangement

Verneområdeforvalter har gjennom året vært på flere befaringer i landskapsvernområdet og andre relevante møter og arrangementer lokalt.

Verneområdeforvalter har deltatt på avdelingsmøter og faggruppemøter hos Statsforvalteren i Innlandet i 2024, i hovedsak via teams, og på andre relevante webinarer. I september var verneområdeforvalter vertskap for vernefagsamling for nasjonalpark- og verneområdeforvalterne i Innlandet med blant annet besøk til Fiskevollen og Jutulhogget. Nasjonalpark- og verneområdeforvalterne i Innlandet har også hatt jevnlig møter på teams gjennom året og forvaltersamling i Romsdalen og Trollstigen landskapsvernområder i september.

Verneområdeforvalter deltok i høst på et 3 dagers stikurs på Billingen i Sjøk. Her lærte vi viktigheten av god planlegging, kjenne besøkstall og hvem vi tilrettelegger for og hvordan ta vare på de naturlige stiene med tilsyn og enkelt vedlikehold.. Flere steder begynner besøkstallene å bli store, og tyngre tilretteleggingstiltak vurderes. Det ble bygd spalta grussti, greinsti, steintrapp og vassrenne og nedlegging av villstier og revegetering. Kontroll på vatnet er alltid viktig og spesielt med tanke på at det blir mer og kraftigere nedbør.

Det er utrolig viktig å ha et fagfelleskap regionalt og nasjonalt i jobben som verneområdeforvalter. Inspirasjon og erfaringer fra andre steder kommer til nytte i den daglige forvaltningen lokalt.

